

ZASIELATEĽ, ŠPEDITÉR A SPROSTREDKOVATEĽ PREPRAVY

Miloš Poliak¹²

Anotácia: Príspevok sa zaoberá problematikou zasielateľstva a sprostredkovania prepravy. Príspevok poukazuje na správne používanie pojmov predovšetkým v právnej oblasti a taktiež poukazuje na možné problémy súvisiace s nesprávne používanými pojmami. V ostatnej časti príspevku je uvedený rozdiel medzi zasielateľstvom a sprostredkovaním prepravy z pohľadu objednávateľa.

Kľúčové slová: podnikanie, zasielateľstvo, špedícia, sprostredkovanie

1. ÚVOD

V odbornej praxi sa môžeme často stretávať so skutočnosťou, že nie je vyjasnený rozdiel medzi pojmami zasielateľ, špeditér a sprostredkovateľ prepravy, resp. prepravných služieb, pričom z legislatívneho hľadiska nielen v SR ale aj v ČR nie je prípustné zamieňanie uvedených pojmov. Zámena pojmu v prijatej zmluve podstatne mení postavenie zmluvných strán a s tým spojené ich práva a povinnosti. Poslaním tohto príspevku je objasniť rozdiel medzi uvedenými pojmami a poukázať na možné riziká plynúce z nesprávneho používania pojmov.

2. ZASIELATEĽ ALEBO ŠPEDITÉR

Najčastejšie sa v praxi stretávame s otázkou, je správne používať pojem zasielateľstvo alebo špedícia? Je medzi nimi nejaký rozdiel? Denne môžeme na našich cestách stretnúť vozidlá s výrazným obchodným menom vyjadrujúcim predmet podnikania „medzinárodná a vnútroštátna doprava a špedícia“, je možné čítať odborné časopisy zaoberajúce sa špedíciou, a pod.

Možno si položiť takéto alebo podobné otázky, na ktoré možno odpovedať z niektorých hľadísk [2]:

vecné hľadisko – pojmy zasielateľstvo a špedícia definujú jedno a to isté a nie je medzi nimi žiadny rozdiel;

historické hľadisko – termín špedícia a jeho odvodeniny majú svoj pôvod v taliančine, odkiaľ prešiel do nemčiny a prostredníctvom nej aj do ďalších jazykov. Termín „špeditér“ a „špedičná zmluva“ používal aj rakúsky Všeobecný obchodný zákonník č. 1/1862 r.z., ktorý bol prevzatý recepčným zákonom č. 11/1918 Sb. do československého právneho poriadku. Termín „zasielateľstvo“ sa

¹² Ing. Miloš Poliak, PhD, Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Katedra cestnej a mestskej dopravy, Univerzitná 1, 010 26 Žilina, Slovenská republika, Tel. +421 41 5133 531, E-mail: poliak@fpedas.utc.sk

v novej slovenskej aj českej oficiálnej administratívnej a právnickej terminológii začal objavovať po vzniku Československej republiky od roku 1923. „Zasielateľská zmluva“ bola v československom právnom poriadku prvý raz upravená ako osobitný typ zmluvy v prvom československom Občianskom zákonníku č. 141/1950 Zb.. Po súčasnosť sa v tejto oblasti zákonná terminológia nezmenila;

právne hľadisko – pojem „špedícia“ sa v súčasnej slovenskej a českej právnej úprave nevyskytuje. Naša právna úprava pozná jedine pojem „zasielateľstvo“.

Zasielateľstvo, podľa STN 01 8500 Základné názvoslovie v doprave je definované ako: „obstaranie prepravy vecí, prípadne ďalších služieb súvisiacich s prepravou pod vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a na cudzí účet“. V dnes platnej legislatíve je zasielateľstvo upravené v dvoch zákonoch:

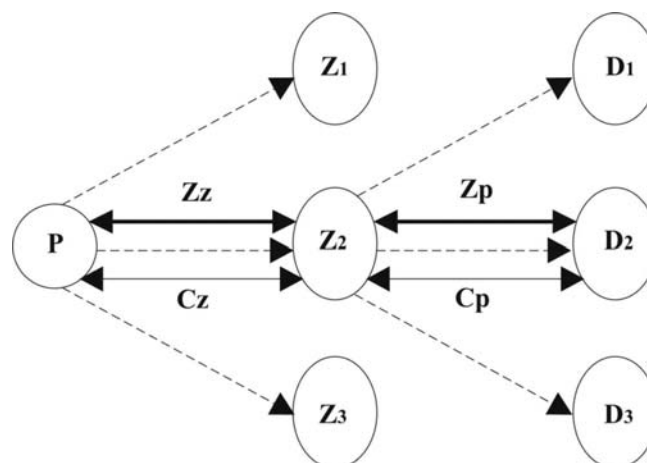
- **Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník**, ktorý definuje v §§ 601-609 Zasielateľskú zmluvu, ktorou sa zaväzuje zasielateľ príkazcovi, že mu vo vlastnom mene na jeho účet obstará prepravu vecí z určitého miesta do určitého iného miesta, a príkazca sa zaväzuje zaplatiť zasielateľovi odplatu. Ďalej je Obchodným zákonníkom definovaný príkaz na obstaranie prepravy (zasielateľský príkaz), ktorý má právo zasielateľ od príkazcu vyžadovať ak zasielateľská zmluva nemá písomnú formu. Potvrdením zasielateľského príkazu vzniká zasielateľská zmluva. Ak by zasielateľ potvrdil iný doklad ako príkaz na obstaranie prepravy, nevznikla by podľa Obchodného zákonníka zasielateľská zmluva. Napríklad, ak by príkazca odoslal „príkaz na špedíciu“, zasielateľ by ho potvrdil a obstaral prepravu a ak by obstaranie prepravy prebehlo bez problémov, nič by sa nestalo. Problémy by nastali, ak by niektorá zmluvná strana chcela vymáhať svoje práva súdnou cestou. V tomto prípade by už nastali problémy s tým, aká zmluva bola uzatvorená, keď Obchodný zákonník vyžaduje zasielateľský príkaz. Podstatne by sa taktiež zmenil zmluvný vzťah zasielateľa a príkazcu, ak by zasielateľ namiesto zasielateľského príkazu pri obstaraní prepravy potvrdil „objednávku prepravy“. V tomto prípade by sa namiesto zasielateľskej zmluvy uzatvorila zmluva o preprave vecí, čím sa z príkazcu stáva prepravca a zo zasielateľa dopravca a rovnako sa menia ich práva a povinnosti.
- **Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní**, upravuje podmienky podnikania v zasielateľstve. Zasielateľstvo zaraďuje medzi koncesované živnosti, to znamená osoba, ktorá chce poskytovať služby v zasielateľstve musí okrem všeobecných požiadaviek podnikania taktiež spĺňať odborné požiadavky, ktorými sú:
 - 2.1.1. stredoškolské vzdelanie v odbore a 2 roky praxe v odbore alebo,
 - 2.1.2. vysokoškolské vzdelanie v odbore a najmenej jednoročnú prax v odbore alebo,
 - 2.1.3. nepretržitá 5-ročná prax v odbore v postavení vedúceho podniku.

3. ROZDIEL MEDZI ZASIELATEĽOM A SPROSTREDKOVATEĽOM PREPRAVY

Sprostredkovanie prepravy sa od zasielateľstva výrazne odlišuje podmienkami podnikania podľa zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní ale aj podľa Obchodného zákonníka. Pokiaľ zasielateľstvo je koncesovaná živnosť, sprostredkovanie je ohlasovacia živnosť, pri ktorej je potrebné splniť jedine všeobecné podmienky podnikania, ako sú spôsobilosť na právne úkony, bezúhonnosť a vek nad 18 rokov. Pre sprostredkovanie prepravy sa nevyžaduje nijaké odborné vzdelanie alebo prax.

Z hľadiska Obchodného zákonníka zmluvou o sprostredkovaní sa sprostredkovateľ zaväzuje, že bude vyvíjať činnosť smerujúcu k tomu, aby záujemca mal príležitosť uzavrieť určitú zmluvu s treťou osobou, a záujemca sa zaväzuje zaplatiť sprostredkovateľovi odplatu (províziu).

Rozdiel medzi zasielateľom a sprostredkovateľom je možné bližšie vysvetliť na nasledujúcich obrázkoch.

Použité označenia:

P – príkazca

D₁ ... D₃ – dopravcovia

C_z – cena za služby zasielateľa

C_p – cena za prepravu

↔ - zmluvný vzťah

→ - cenový a platobný vzťah

- - - - -> - dopyt dodávateľa smerom k zasielateľom, dopravcom

Z₁... Z₃ - zasielatelia

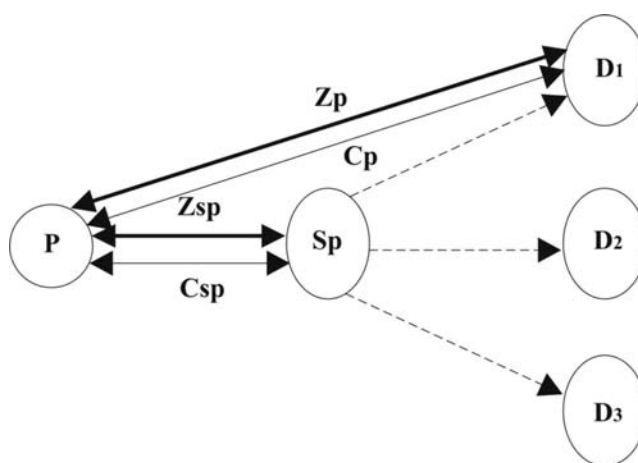
Z_z – zasielateľská zmluva

Z_p – zmluva o preprave vecí

Obrázek 1: Schéma záväzkových vzťahov medzi príkazcom, zasielateľom a dopravcom [1]

V prípade zasielateľstva po uzatvorení zasielateľskej zmluvy celé obstaranie prepravy zabezpečuje pod vlastným menom zasielateľ. Zasielateľ ďalej vystupuje ako prepravca a uzatvára s dopravcom zmluvu o preprave, zabezpečuje prípadné skladovanie, colné odbavenie zásielky a pod (pozri obr. 1).

V prípade sprostredkovania prepravy sa postupuje podľa obr. 2. Sprostredkovateľ za odplatu zabezpečí pre objednávateľa dopravcu, čím končia všetky povinnosti sprostredkovateľa. Zmluvu o preprave vecí uzatvára s dopravcom objednávateľ. V prípade problémov s prepravou vecí všetky náležitosti vybavuje objednávateľ, ktorý v tomto prípade je aj prepravcom, pretože uzatvoril s dopravcom zmluvu o preprave.

Nové použité označenia:

P – prepravca

D₁ ... D₃ – dopravcovia

C_{sp} – cena za sprostredkovanie

C_p – cena za prepravu vecí

↔ - zmluvný vzťah

→ - cenový a platobný vzťah

- - - - -> - hľadanie vhodného dopravcu

Sp – sprostredkovateľ

Z_{sp} – zmluva o sprostredkovaní

Z_p – zmluva o preprave vecí

Obrázek 2: Schéma záväzkových vzťahov medzi odosielateľom, sprostredkovateľom a dopravcom [1]

ZÁVER

Na záver je potrebné poznamenať, že v prípade uzatvárania zmluvy o obstaraní prepravy je potrebné používať výlučne pojem zasielateľstvo, pojem špedícia právny poriadok SR nepozná. Nie je možné taktiež zamieňať pojmy obstaranie a sprostredkovanie, ktoré vo vzťahu k objednávateľovi zabezpečuje iba odporúčenie

dopravcu. Ďalej je potrebné zvýrazniť, že zasielateľskú zmluvu môže uzatvárať len zasielateľ na základe „úradného povolenia“ – koncesnej listiny na činnosť zasielateľstvo [3]. V praxi sa stretávame, že zasielateľské zmluvy uzatvárajú organizácie, ktoré nemajú na takú činnosť úradné povolenie. V týchto prípadoch ide o neoprávnené podnikanie a preto je potrebné na to hlavne príkazcov upozorniť, aby takéto zmluvy neuzatvárali.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] GNAP, J. – KRÁLOVENSKÝ, J. – POLIAK, M. – SOSEDOVÁ, J.: Zasielateľstvo; vysokoškolská učebnica; vydala Žilinská univerzita v Žiline/EDIS – vydavateľstvo ŽU; Žilina; 2005; ISBN 80-8070-405-8
- [2] HRIVNÁK, J.- POHŮNEK, M: Zasielateľská zmluva- právo a prax; IURA-edition; Bratislava; 1999; ISBN 80-88715-56-3
- [3] KRÁLOVENSKÝ, J., a kol.: Podnikanie vo vnútroštátnom a medzinárodnom zasielateľstve I, 2. vydanie, Žilina, VŠDS, F PEDAS 1993
- [4] Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní
- [5] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

Recenzent: Ing. Ján Ližbetin, PhD.
Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta PEDaS, Katedra železničnej dopravy